

MELIKA SALIHBEG BOSNAWI

SARAJEVSKA RUŽA
RATNE RIME

(fragmenti)

TRICE I KUČINE

"Ispitaj pažljivo njihov pedigree, prije no što kupiš tako skupocjenog ljubimca!" savjetovali su jedni druge njihovi vlasnici, i sami žudeći za plemenitim porijeklom.

Tek sad kad je narav Ratnih rima u potpunosti otkrivena, mogu
pozvati,
u miru,
za mog svjedoka,
sirotog profesora matematike,
čovjeka koji je napravio sebi dom u Marindvorskom podrumu
nalik grobu, davno prije no što su svi preostali sarajlije sišli niz
svoje podrumske stepenice.
Bježeći od granata,
što su pljuštale s neba; dvadeset i četiri sata, ukруг.
Ja ga pozivam, mrtva ili još živa,
da podupre moje svjedočenje: da su se,
uskoro nakon što je grad bio zatvoren ogradom
napadačeve mržnje
&
svjetske ravnodušnosti
&
lisičije politike bosanske vlade,

sarajevske ulice ispunile gomilama,
umjesto ljudi,
njihovih ljubimaca.
Mačaka i pasa, naime, koji su nosili pločice oko vrata.
Ne da bi bile identificirane
jednom ubijene,
ne trabunjaj!
ko je ikada vidio ove nježne četveronožce ići na front?
nego da budu prepoznate kao onî plemenita roda.
*Ispitaj pažljivo njihov pedigree prije no što kupiš tako skupocjenog
ljubimca!*
savjetovali su jedni druge njihovi vlasnici, i sami žudeći za
plemenitim porijeklom.
Gomila mješanaca,
čistokrvnih,
nekrizara,
pasa,
stali su izlaziti iz svojih
napuštenih domova;
jednom kad su smrtonosne muzičke note stale pljuštati s brda.
I bezobzirni gospodari napustili skrhanu državu za stabilnu,
zapadnu,
u čijim prebogatim dućanima su ih zapravo i nabavili.
Nismo li mi bili jedini smisao njihovih ispraznih života, i jedini
predmeti dostojni njihovih nježnih osjećanja?
mrmljali su sami za se dok su punili
puste ulice i parkove
olimpijskog grada Sarajeva:
pudlice,
pekinezeri,
holandezi,
spanieli,
ovčari,

ptičari,
afganci,
(pazi! psi, ne ljudi)
alzašani, labradori, dalmatinci
(opet životinje, ne ljudska bića!)
itd.

Zbunjeni kao i sarajevsko ratno stanovništvo,
počeli su kružiti sarajevskim, neopsjednutim područjima; u
potrazi za hranom.

Pod stalnom, mora biti nekom novom vrstom kiše.
Zajedno s njima, izšetale su van,
još pune ponosa, i dobro odjevene,
mačke.

Prave dame.

Ako ne sve sijamske, ali bar dovoljno ljupke da zasluže, prije
ovog
Sudnjeg dana
posebnu odjeću, i hranu.
Izabranu, po vlastitom ukusu, sa polica sarajevskih mini-
marketa.

Ko je brinuo u to doba trica i kućina
za neku gladnu djecu u mrkoj Africi,
ili osiromašenoj Aziji i Latino-Americi?!

Ko je mogao misliti o tom šta jedu palestinski klinci, ako uopće
jedu,
u njihovim sklepanim domovima,
ružnijim od limenki u kojima se konzervira klopa njihovih
voljenih?!

Ko da se dosadjuje patnjom potlaćenih, mučenih,
obezvlašćenih, okupiranih, silovanih... u dalekoj Burmi,
Kašmiru, Nikaragvi, Đibutiju...?!

U svim tim zemljama problematičnog Trećega svijeta,
koji se nije ni naučio na bolje.

I nastavi, ona, obraza crvenih od bijesa:
*Sva ta humanitarna pomoć trebala bi biti poslana nama, Europejcima,
umjesto toj bezvrijednoj Somaliji!*

(Gdje muslimanske djevojčice siluju, i ubijaju,
ne Srbi, ni Hrvati, ni Rusi, ni Japanci ili Amerikanci...

religijski ili nacionalni neprijatelji,
već tzv. muslimanski sunarodnjaci.

Izvoditelji lokalnog političkog zla,
čija je đavolska izvedba takodjer upravljana od strane nekih
dalekih spravitelja velike politike,
ali gorko sjeme čije zloće ne počiva doli ponajprije u njihovim
slijepim umovima, i srcima.)

Ovo su neka druga vremena,
kukali su oni s pedigriom.

Danas je samo mačka američkog predsjednika te sreće da joj se
pišu pisma.

I, vjerovali ili ne! odgovorit će vam svojom fotografijom,
potpisanom osobno;
vlastitom šapom njezina veličanstva mačke.

O divotna frivolnosti
objavljena i uslikana na obećanoj fotografiji diljem veselog
novinarskog svijeta,
uključujući i pakistanski *The Muslim*.

U vrijeme kad su sva preostala sarajevska dječurlija

živjela,
i spavala,
i igrala se,
i skapavala,
i drhturila,
sa preostalim miševima,
po mračnim,
i vlažnim,
i prljavim,

sarajevskim,
starim,
od Austrijske monarhije-izgrađenim,
podrumima.
Zašto ja uzimam za očevica usamljenog profesora matematike, i
zašto je on uopće vrijedan spomena u jednoj knjizi ako:
on nikada nije bio pozvan ni na jednu Stranačku konvenciju,
k tomu, on vjeruje u Boga na svoj, očigledno pogrešan, način,
zatim, on nije otac nijednog sina,
on nema sestru udatu za vratara sjedišta Stranke,
on nikada nije podigao dva prsta u prilog bilo kojeg izbornog
kandidata.
Ni velika B.B.
svih svjetskih životinja-mama,
ili nana,
ne zna ništa o njem.
On je tako potpuno napušten da niti stanari sa gornjih katova
njegove vlastite zgrade nisu znali,
do njegova ratnog pojavljivanja,
da je,
dolje niz stube,
u pustom podzemnom hodniku,
gdje normalni ljudi drže otpad iz svojih udobnih stanova,
živjelo stvorenje
sasma nalik njima:
dva oka,
tako mi Boga! evo sad ja svjedočim za njegov,
isti broj ušiju,
i jedan otvor za hranjenje,
i tako redom.
Sasma kao onî na brdima, također.
Ali gotovo da ga niko nije poznavao.
Čak su i sarajevske mačke,

izobilne u broju,
bile ravnodušne, sve do tog odlučujućeg ratnog trena.
On je izašao na svjetlo dana zajedno sa gore spomenutim
napuštenim miljenicima
u vrijeme kada su ljudi,
umišljajući i sami plemeniti rod,
napustili svoje bombardirane domove;
prestravljeni.
Izdani-dragani počеше skapavati.
Iz tog razloga samo,
ranije dobro odgojeni,
mačke i psi,
najskuplje trice i kućine ovog olimpijskog grada,
izlile su se poput bujica, u nevjerovatno velikom broju,
van, na ulice.

I

zamislite!

pomiješale se sa smrdljivim mačkama i raščupanim psima,
lutalicama na koje su još do jučer učeni
da gledaju odozgo.

Razlog za tako nedolično ponašanje
bilo je jednostavno preživljenje.

Naime,

ovi prljavi, ničiji četveronošci bili su tako vješti u traženju
usmrđene kosti ili bar mrtvog goluba, da je bilo sasama
normalno,
u datim uvjetima,
uzeti ih za vodiče.

Zar oni nisu imali najbolji primjer među onim sarajevskim
stvorenjima koja hodaju na svoje dvije noge!?
Njihovi šefovi, u prvim ratnim mjesecima, bili su samo ljudi sa
prilično čudnim imenima, i manirima:

Crni,

ili Kruška,

ili Juka...

Svaki sa ogromnom bandom iza sebe.

Ruševine i smeće bili su pravo carstvo ovih vrijednih stvari. Još uvijek.

Ali kad su se čak i te zalihe iscrpile,

sad ujedinjene,

sve gradske životinje upitale su se šta jesti.

Tek tad se pojavio Profesor matematike;

ruku punih starih zahrđalih limenki, limenke pune smandrljane hrane, posebno skuhanе za pse, i posebno za mačke;

zbog razlika u njihovu probavnom sustavu.

Svjedočim:

u toku prve ratne godine, on je bio jedan od bosanskih vođa sa

najvećim brojem,

i najodanijim,

sljedbenicima.

Koji ga nisu napuštali,

ni on njih,

ni u jednoj jedinoj prilici.

Pljuštale su granate i meci,

sirene su upozoravale da sve što ide na svojim vlastitim nogama

treba da bježi pod zemlju, ali ovaj,

kao od Hyeronimusa Bosha-naslikan

karavan

nastavljao je svoj put.

(I ja! I ja!)

U svim pravcima.

S ciljem da se ni jedna sarajevska,

Bože šačuvaj!

mačka ili pas,

iz koje god da je familije,

ne bi osjetila

napuštena,
zanemarena,
zapuštena,
ako bolesna ili ranjena,
kamo li da bude ostavljena nesahranjena, ako ubijena,
ili nenahranjena, ako još živa.
U mojim očima okamenjene suze od svjedočenja:
buketi šarenog cvijeća raskošno prosuti po bogato nabranim
dimijama,
prelijevajuća paleta mahrama,
lom staklenih glasova,
muslimanke,
stjerane u Sarajevo,
iz svojih planinskih sela,
muževi i braća i očevi i bliski rođaci na prvim linijama,
ako ne u zatočeništvu,
ako ne u grobovima,
skupljaju se masovno na vratima ogromne ostave Dječije
klinike,
pune najbolje dječije hrane;
francuski poklon; pred istekom roka.
Uzalud.

Ili sa obrocima samo za dvodnevno preživljenje njihove nejači.

Dva sata čekanja na doktora, zauzetog činjenjem ništa,
ili davanjem intervjuâ sve brojnijim zapadnim novinarima, koji
moraju biti sigurni da on nikada nije mario za nacionalnost ili
religiju ljudi, oni su njemu svi isti, on sam ne osjeća se lagodno
da ima nekih fundamentalista među njima,

i da podupre to svoje bivanje

niko

i ništa

voljan je opsovati malo

svog vlastitog,

i svoje nacije,
"muslimanskog"
Boga.

Ja sam za nijansu bila bolje tretirana.
Vjerovao je, budući da sam dijelila optuženičku klupu u sudnici,
i zatvorsko mučenje, moram s njima sad podijeliti i vlast,
također.

Tako sam nekako sredila da dobijem prilično hrane za mališane
moga brata, paraplegičara, jer on je njihovu podijelio nekim
izbjeglicama.

Ali kasnije,
u Istanbulu,
u Bosna-Herceg Hastanesi,
istom živom mučeniku
odbijen je,
od strane istog doktora,
prijem.

Prvi je došao da nađe *ubojicu* za 24-satne nepodnošljive bolove;
vješti snajperista skinuo ga je u trku.

Drugi je došao u ovaj gostoljubljivi grad da se pokaje malo
"muslimanskom" Bogu,

i,
pride,

da skloni glavu od padajućih granata
što su sve više povećavale svoj smrtni obrok.

Doktor primarius priznade naše plemenitaštvo, rijetko na liniji
fronta narodne obrane,

čak je napravio i mali naklon, ali:
ovo je neko drugo vrijeme.

Samo bosanski sultan, i sultanija, ili Princ,
modernim riječima demokrati, sa malom naznakom Islama,
i njihova vlada ko svita,
mogli su izdati propisne papire

ili kupiti
kao iz svog džepa,
neophodna invalidska kolica, baklavu, ili burek.
Bolnički zidovi bili su ukrašeni fotografijama i sloganima u
slavu ovih
jedinstvenih dobročinitelja.
Uskoro se ni jedan truhli krompir, ni jedna ubuđala kućna
potrepština nije mogla naći u gradu.
Jedina nada za Profesora matematike i njegov band postali su
američki humanitarni paketi.
Koji su se,
sve češće i češće
mogli naći
bačeni na smeće
za dobro životinja
od strane razljučenih
skapavajućih
ljudskih stvorenja.
Jednom, kad je njihovo početno uzbuđenje nad bogatim
prekooceanskim obrocima splahnulo.
S njima,
postalo je to jasno svakom sarajevskom skapavatelju,
vlasti Američke vojske očistile su svoje ostave hrane i lijekova;
nakon dugog odlaganja da se okonča taj, dosadni
poso.

ANIMULA VAGULA GAGULA

I reče, poluglasno, kao da prosi:

Pričaj sa mnom!

Osjećam se tako sama!

Među rijetkima koji su,
riskirajući svoje živote,
od samog početka gradske, kolektivne, ekstaze pri samom

pogledu na

Novog svjetskog poretka-tek otpakiranu pomoć,

odbili jesti,

čak primiti i potpisati,

američku

ušćulu

svinjetinu

umotanu u pakete milosti za bosanske muslimane,

bila je moja slučajna ratna poznanica,

moja draga

Fâtima Vagula.

Bog neka joj podari oprost!

Ako me ubijaju, uzvрати ona napad, po prvi put hrabra i odlučna
u svom plašljivom životu, samo zbog moga imena, onda neka

me,

prokleti!

utuku

kao stvarnu muslimanku!

Da kažem pravo, prije ove katarze, ona nipošto nije bila

revnosna u obavljanju svojih vjerskih dužnosti.

Ona nije išla u džamije u toku jednog mjeseca u godini da bi

prisustvovala,

od ljudi izmišljenoj,

grupnoj,

vjerskoj službi,
griješeci ostavljanjem Boga sama;
ostatak godine.
Ona nije ukrašavala svoju vjeru skupim bajramskim kolačima,
niti je učestvovala u ceremonijama žalosti.
Za koje prigode,
svaka muslimanka iz sarajevske čaršije, koja brine za svoj dobar,
religijski, ugled, mora biti ukrašena, providnom,
stambolskom,
mahramom,
koja i sama drži,
od straha,
da ne poremeti nešto važno na vrhu njezine,
frizirane,
glave.
Zatim, mora biti utegnuta u dekoltiranu haljinu sa skraćenim
rukavima e da bi
njezin zlatni nakit
bio propisno izložen stručnim pogledima
drugih učesnica
ovog tužnog sijela.
Teška ogrlica,
almas grana,
niska narukvicâ,
sjajni prstenovi.
Rečene gledateljke, sa svoje strane,
dok búla,
i sama pozlaćena,
bude vodila njihove jezike ka krešendu zahtjevâ Bogu da
oprosti tek preminulom/j,
pomno će mjerhati njihovu težinu i karate,
i tek onda dužno odmjeriti broj svojih naklona
i druge-divljenja-znake.

Takav si, naime, tobož Islam, Radovane, ti obećao izbrisati s
lica zemlje,
Bog ti pomogao!
Moja Fâtima, i sama potječući iz redova siromašnih, nikada nije
uspjela razumjeti ovu sarajevsku, mahalsku, teologiju.
Po kojoj je, biti bogat i pokazivati to u toku vjerskih okupljanja,
znak Bogobožnosti.
Ona je živjela svoj mali, samotnički život, strpljivo se noseći,
i sama bolničarka,
s bolešću što je već odrana poharala njezinu mladalačku ljepotu;
darovanu od Boga.
I Njega upitah,
posjećujući
nakon jedne godine mog prisilnog odsustva iz grada, njezin
mezar smješten na samom rubu groblja koje će sutra poravnati
nova saobraćajnica:
Koji je smisao
o Bože!
ovih sićušnih egzistencija?
odgovori mi!
zašto ih uopće i šalješ na ovaj svijet?
preklinjem Te Tobom,
odgovori mi!
koji, i zašto? moj Tvorče!
Plakala sam puno sjećajući se kako mi je, po prvi put, prišla,
avetinjski mršava.
Bašaršija, također, bila je avetinjski prazna,
tek sad moja kad su svi moji tlačitelji bili na brdima,
ili zabavljeni svjetskom politikom,
ili skriveni po podrumima,
ili daleko, daleko...
Bila je to nekad sarajevska verzija istambulske
Misr çarşı.

Dode i sjede pored mene na slomljeni, starinski, drveni izlog
polupana dućana. I reče, poluglasno, kao da prosi:

Pričaj sa mnom!

Osjjećam se tako sama!

Ne uplašena, tek zastrašujuće usamljena.

Uvehli obrazi, upale oči, kost i koža, nikad viđeno.

Prošlo je doba kad je kiša metaka oko nas, koje smo nosile
karnistere s vodom, provjeravala ispravnost vremena utvrđenog
za naš odlazak.

Voda na mojim leđima da ugasim žeđ i očistim živo tijelo,
ili da mi daju gusl ako postanem mejt.

Htjela je biti od pomoći sa svojim koštunjavim rukama.

Hrabra!

Kad sam otišla, s dobrom namjerom, nadalama sam se, ona je
nastavila bez pratnje tumarati u potrazi: za hranom, cigarama,
lijekovima. I za mnom, rekoše mi.

Jednom

skupi hrabrost,

pokuca na njihova vrata nakon što je slijedila njihovu crnu
odjeću nalik mojoj.

Pristojan, hladan odgovor.

Skoro savršena muslimanska ljuska.

Beskorisna sentimentalnost.

Ona nastavi svoje lutanje, sve praznijeg stomaka, sve
neizlječivije napuštena.

Prije no što tiho umrije, u svom domu,

svedenom,

od strane njezina grubog, bezbožnog, brata,

na jednu sobu.

S prozorom prema Sinanovoj tekiji: zidova pokrivenih sa 14
imena i znakova mojih davno napuštenih i izdanih...

Blagoslovljene bile njihove,

za ovaj narod i od ovog naroda zanemarene,

žrtve!
 S prozorom na staro džamijsko groblje u koje su stali
 sahranjivati ratom ubijene,
 ali prema čaršijskom ugledu, ne pobožnosti.
 Ti ih dobro znaš, moj štovani
 Hasan Qaimi!
 Ja ću ti se vratiti, tebi i tvome *W'aridât*,
 i tvojoj pjesničkoj obrani najljepših gradova na svijetu:
 dalmatinskih.
 Koji su tada patili od krasne,
 ali napasne, Venecije.
 Ti stade uz njih, davno prije no što je neki Francek intonirao,
 sa svim svojim nacionalističkim žarom,
 i žarkom mržnjom za sve što nosi pridjev islamskog,
 uključujući i najdivotniji most na svijetu,
Lijepu našu,
 i rušenje Mosta.
 Nije me iznenadilo jer,
 njegov student historije u dragom Zagrebu,
 davno prije,
 ja sam znala
Lijepa naša bila je njegova najveća *inamorata*.
 Ja ću ti se vratiti uskoro,
 moj vrlo učitelju meta-historije,
 Hasan Qaimi!
 Sad mi je trčati za Fâtiminom dženazom,
 i Njezinim stopama koje najavljuju...
 Ja zapravo nikad i nisam saznala Njezino ime.
 Ali i Ona je također bila jedna od onih za čija si ti prava,
 sudarena s nepravima čaršijske nabusitosti,
 ustao nekoć kao što bi svaki pravi šejh morao učiniti.
 Ti si platio taj smisao za pravdu koji uvijek ide uz znanje Istine
 izgnanstvom iz svog rodnog Sarajeva.

Bog neka posveti tvoju tajnu!
I ja sam također bila izgnana,
zajedno sa mojim sinom,
iz istog, rodnog, grada,
moj čestiti Učitelju!
od strane uleme okruglih stomaka i šejhova sa njihovim
smutljivim dervišima
koji nisu vidjeli
u svojim otkrovenjima
mog malog sina glad, suze i drhat
kad mu je majka bila u komunističkom zaptu.
Čak su se kleli, umjesto toga, da će ga učinit qurbanom za svoje
bajramske
sofre,
koje ni crveno niti bilo koje drugo čišćenje njihove vjere ne
smije naći umanjene.
Kako da žalujem za mojim Amirom
kad su njima slični
stoljećima prije
uzeli
sa istim religijskim žarom
od moje Plemenite majke
az-Zahre
Blistave
njezinu
ogromnu žrtvu!?
Jednom, jedna zaboravna Fâtima, upita me
je li svim ženama njezina imena suđeno da budu nesretne?
Ja poznajem jednu,
odgovorih samo u svom srcu,
za čije bi činjenje žrtvom, i njezina čista roda,
mir na sve njih!
svi tobož muslimani,

zvali oni sebe ši'ijama ili sunnijama,
iz cijeloga svijeta,
iz svih vremena,
bili pretvoreni u pepeo,
da Bog nije obećao
čovječanstvu
Spasitelja:
njezina posljednjeg sina, al-Mahdia,
Upućenog, i posljednjeg od Savršenih Upućivača,
Bog neka ubrza njegov povratak,
i učini nas njegovim pomoćnicima!
Moja Vagula, moja lualica Fâtima,
u skladu sa čaršijskim normama,
nije mogla biti sahranjena na groblje preko puta njezina
prozora.
Sa čijim je
stoljećima starim-stanarima
običavala razgovarati
kad bi se rastužila zbog neimanja ljudi uokolo.
Samo još 15 dana da si izdržala!
Kako da ti kažem? upitah,
prepuna kajanja,
dok sam sjedila na njezinu grobu,
kako da mi vjeruješ da Veliki iranski brat u vjeri ne mari
uopće!
uopće!
za male sudbine?!
U njegovu vjerskom priručniku za dnevnu, političku, uporabu
nedostaje redak iz Qur'âna koji kaže
- ako spasiš jedno ljudsko biće to je kao da si spasio
čovječanstvo.
Iz njegova istog vodiča, on nije mogao naučiti da Bog,
daleko je On od onog što oni opisuju!

koristi
za širenje Svoje religije među ljudima:
zarad njih,
"ugledne",
ali da On,
Najmoćniji, Najplemenitiji,
održava svijet živim radi iskrenih, samo.
Ti tek što si počela viđati samo Božije lice u svojim nadama, i
samo čovječije u svom očaju.
Uz pomoć svojih obnovljenih molitvi Njemu, ti tek što si
počela razumijevati
svrhu sreće
i svrhu nesreće.
Ti tek što si osjetila lahkoću i mir,
usred te paljbe,
možda po prvi put u svome, drhtavu, životu, kad sam ja otišla.
Ti si nastavila koracati sarajevskim ulicama punim skrhana
stakla, i sve skrhanijom ljudskom solidarnošću.
Tvojoj je bolesti smrtonosno nedostajala hrana,
i šećer.
Humanitarnim organizacijama, što su u gradu od međunarodne
važnosti rasle kao gljive, smrtonosno je nedostajao
merhamet.
Da si izdržala samo još 15 dana.
Ja sam donosila za tu
prokletu!
od crne pijace
(hranjene humanitarnom pomoći)
70 Dojč maraka zacijenjenu
kilu šećera.
Zbog nedostatka kojeg te je tvoja bolest kaznila smrću.
Ne mogu sebi oprostiti što sam zakasnila dvije sedmice.
Ni sama ti nisam učinila ništa bolje od drugih.

Ja sam slijedila svoju vlastitu, od Perzije zatočenu, sudbinu.
Ali Fâtima,
draga moja Animula!
kroz tvoju smrt moj mi je Bog dao odgovor.
Ja sam shvatila, kroz moje suze što sam ih prosula po tvome
mezaru umjesto cvijeća, zašto se tvoja sićušna sudbina
umiješala u bosanski rat.
U sarajevski
četiri
godine
izvođeni
Requiem.
Glazbeno djelo napisano od strane nevidljivih kompozitora.
Izvoditelji kojeg su već ukleti,
a čiji svaki ton je bio
Fâtiha
ili Misa
za nekog ubijenog,
ili ranjenog,
ili silovanog,
ili izgubljenog.
Ti si bila među onima,
moja draga!
koji su umrli bez ijedne glazbene note;
nevažna bilo kom.
Kao da i nisi živjela među bićima svoje vrste.
Kunem ti se, baš zbog toga
Ratne rime
izabraše te za svoj recital.

(U prijevodu Autora, objavljeno u jubilaranom broju revije ODJEK, u
povodu 50 godina izlaženja, Sarajevo, 1997.)

AMERIKANAC U BOSNI

*Plasljiva srna,
već smrtno ranjena,
pobježe.
Tako i Fuad. Ali on za svakad.*

Niti je moj dragi, nikad viđeni, brat u vjeri,
Amerikanac Fuad 'Alí,
neka Bog prihvati njegovu žrtvu!
mogao razumjeti u kakvu je to zemlju i među kakav narod
došao.

Ogroman ranac na leđima,
desetine pisama od članova obitelji koji su uspjeli pobjeći na
vrijeme,
navodno sadržavajući zelene američke novčanice kao hitnu
pomoć,
nekoliko tisuća dolara što ih je osobno skupio u Saint Louisu;
za najpotrebitije.

Odlučan
ponajprije
da
bračnom vezom
zatoči
zauvijek
poniženje i boli
doživljene od strane
obeščašćene
nedužne
bosanske
djevojke.

Ja sam Amerikanac! reče samouvjereno,

tek da savlada drhat, dok se peo u sarajevski autobus na
Zagrebačkom autobuskom kolodvoru.
I smještao pored jednog, talijanskom novinaru nalik, Iranca.

Na čiju putnicu će,
vjerovaše moj brat Fuad,
pljunuti
ova nacija,
ohrabrivana,
svakodneвно,
od samog početka
ovog stradanja,
od strane svoga vođe,
da samo nastavi buljiti
u nebo; umjesto da se sama brani.

Jer
američki džetovi tek što se nisu pojavili
na obzoru
i kanuli
svoje razorne bebe
na četničke
teškom artiljerijom naoružane
vojne kvote,
koje ko gljive rastu po padinama
brda i planina što okružuju
bosanske
gradove.

Sarajevo ponajviše.
Na koje su se
u doba
bratstva i jedinstva
ljudi koji sad pucaju jedni na druge običavali zajedno peti:
radi sporta, izleta, ili nalijevanja.
Dakle, njegova američka putnica,

čekao je na to,
ima da se odmah poljubi.
Suprotno bio je početni šok.
Ne brini!
obradi mu se, utješnim riječima,
njegov iranski suputnik.
Stručnjak za strategiju koji dodade, prijateljski:
Iran i Amerika nipošto nisu tako udaljene kako bi to neko,
nestručan, mogao pomisliti.
Samo gurni pletaću iglu kroz školski globus, i opaziti ćeš;
ući će u loptu kroz utrobu Sjedinjenih Država Amerike, a izaći
na drugu stranu, kroz stomak Velike Perzije.
Ovo što slijedi samo je usput:
Iranac bio je stavljen na vatru u svojoj domovini odbivši da
zamijeni
u svom srcu, umu, i poslu,
Islam sam sa Islamskom stvari
kakvu su je utvrdili njegova režima utvrđivači.
Što se tiče Fuada, istina! ni on nije došao u Bosnu po naređenju
svoga predsjednika,
on nije bio članom ni jedne benevolencije,
on nije najavio svoju posjetu ni u jednoj novini,
on je bio tek neki Fuad 'Alî.
Musliman, uspješan stručnjak za računare,
programer softvera; dobar marketing, ambiciozni planovi, nešto
malo kompleksa niže vrijednosti zbog pakistanskog porijekla,
svijetla budućnost...
Došao je ravno iz svog Missuria vezan nikakvom drugom
vezom osim ljubavi
za svog bosanskog vjerskog
i svakog čestitog
su-čovjeka.

Dok je autobus stajao nepomično na posljednjoj sigurnoj
igmanskoj ravni,
kuneći se da se neće ni mrdnuti više, nadolje,
zbog krajnje opasnosti
da ga pogodi odozdo
neki pjani ilidžanski pjesnik ili učitelj...

Fuad siđe,

i...,

Oh moj Bože!

odakle,

sasma iznenada,

sva ta gomila

ostarjelih ljudi,

i mlađarije,

izniče?

I šta to oni nastoje oko moga prtljaga?

Ova pisma nisu za njih.

Novac je u mom ušivenom džepu.

Ova neznatna zaliha hrane za mene osobno,

ništa posebice,

nekolike američke limenke sa halal mesom,

kineske brze supe,

nešto vitamina i aspirina,

kako ne bih koštao

ni jedan jedini obrok ili lijek

ovu ispaćenu naciju u toku moga boravka u njezinoj zemlji.

Šta to ovi ljudi grabe?

On spasi nekako svoj ranac.

Ali ne shvati sve dok se ne poče

kotrljati niz klizavu planinsku padinu,

zajedno sa svojom teškom torbom,

kroz blato i bljuzgavicu,

i tišinu

mehkih kretnji onih za koje je vjerovao da su nesposobni držati
se uspravno.

A koji sad nose, na svojim slabašnim ramenima, ogromne torbe
i kofere onih koji su upravo stigli s njim;
iz bijeloga svijeta.

Kao dobro uvježbani, brzi pokreti,
niti jedan jedini pad,
nagon za životom vještiji je od nagona za smrću,
Rubjov odluči započeti opet govoriti sa smrtnicima.

Dolje, u Butmiru,
slobodnoj zoni sarajevske periferije,
u istoj tišini,
sleđeni šušanj njemačkih novčanica
10 doč maraka,

šaptom,
po komadu,
ili šta date, adžo! teta! mister!
hvala!

Ne šokiran...,

tek, bio je to najoštrij bol u njegovu srcu što ga je ikad osjetio.

Možda je to počelo tog trena, njegova smrt unutar...

Kome su otišle, oh Bože! sve one svote skupljene u toku
bezbrojnih skupova, upriličenih diljem američkog kontinenta?
Svi oni po život spasonosni dolari poklonjeni za izgladnjele
Bošnjane...?

Ali Fuad otrpi još jednom.

Musliman treba da ima *husniẓan*,
dobro mišljenje o ljudima i stvarima osim ako se ne dokaže
drukčije!

podsjeti on sama sebe na jedno islamsko načelo.

Ovo su izbjeglice iz upravo izgubljenih...,

Imena gradova i sela zvuče odveć tuđe,
ali ono što je blisko, blisko...

to je da su njihovi očevi u bitkama,
ili u sabirnim kampovima
koji nipošto nisu...,
obavijesti
urbis et orbis
Lovac,
po povratku u svoje bečko sjedište...,
majke izumljuju hranu
za ponoćne večere,
vlasnici kuća pretrpanih izbjeglicama sve su ljući,
vojnici se ogledaju za ljupkim djevojkama,
psovački miris alkohola miješa se s mrljama svježe krvi na
djevičanskom snijegu; sjajuć ispod lampe poput olovke,
figure budućih šehida iznranjaju ogromne iz mračne rupe;
zastajuć
svaka
unutar grubo otesana
drvenog rama
imrovizirana ulaza
radi bljeska;
posljednju fotografiju cijele pojave da snimi neki slučajni ljudski
pogled
prije no što se rastoči:
u blijedećem sjećanju svih onih dio čijih života je nekad bio,
ili u bezličnim ratnim statistikama,
ili u kamenčiću što uokviruje,
bezbojno,
glavni, lijepo oslikani lik u historijskom mozaiku u kojem
nikada niko neće prepoznati njega,
ili u grobu, grobu...
Fuad, zamro od hladnoće i zebnje,
skupa sa stotinama drugih,
čekao je satima da dobije dozvolu za ulaz u podzemni tunel;

iskopan ispod aerodroma.
Jedini otvor kroz koji je bosanski
glavni grad Sarajevo održavan na životu
pune četiri godine.
I kako napokon uđe,
uz pomoć Irančeve lozinke,
odmah se sagnu.
Prisiljen na to veličinom blatnjava, vlažna prolaza, kao što su
bili prisiljeni mnogi koji se nikada prije nisu pregnuli ni u
molitvi Bogu.
Ali on se pognu čak i više no što je trebalo;
od stida,
da ne vidi..
Tunel je bio natiskan,
ne svim onim bezbrojnim ranjenicima
koji su sve beznadežnije i beznadežnije čekali da budu
prebačeni
vani!
vani!
ako ne UN letjelicama,
za što je potrebno imati
nekog rođaka:
brata, ili sestru, ili tetku...
koji su na položajima...,
ili strogu, moćnu,
Specijalitet sarajevskog ureda!
tajnicu,
ili...,
psa bar,
koji čuva, upravo u izgradnji,
usred rata,
novo sjedište Vladajuće stranke,
ako ne dakle da budu prebačeni nekamo

humanitarnim letjelicama,
onda
barem
ovim rudarskim vagonima.
Učvršćen, oduzet, sleđen, pun nade,
i guran,
kroz ova mračna usta što užasavaju bebe, koje onda plaču kad
bi sve moralo biti ko mrtvo;
UN tenkovi puni dušmana, koji se šeću između svojih dviju
teritorija, baš sada prelaze preko naših glava, kapl kiše...
Rudarskim vagonima, dakle,
guranim
dalje, dalje prema...
gdje?
bilo gdje
ali odavde!
iz četiri bolnička zida; godinama,
odavde!
iz kružnice: svježeh nade, mrtve nade,
odavde!
iz ringa: po kom kružeh suparnički ljekari
i njihovi suparnički politički gospodari,
odavde!
iz duševnih i tjelesnih muka,
odavde!
iz bivanja medicinskim slučajem za lahko načinjene doktorate,
odavde!
iz vlastita obogaljena monologa:
da nisam otišo tog dana...
da nisam...
a isam...
sam...
kad bi samo smrt došla!

Rudarskim vagonima, dakle,
guranim kroz tunel,
na dugu putu iz
zatočenog Sarajeva
ka...
bilo gdje, tek odavde...,
prebačeni rudarskim vagonima,
koje guraju njihove majke, ili sestre, ili zetovi-stranci, ili žene i
djeca,
i onda nošeni,
prije pucnja zore,
uz klizavu uzvisicu sniježnoga Igmana,
od istog
amaterskog
obiteljskog
medicinskog
osoblja.
Umjesto takva ešalona tunelskih prolaznika koje je Fuad uskoro
poslije našao puniti
sarajevske granatirane klinike,
umjesto njima,
surovo otriježnjenim,
"prolaz života" bio je zakrčen rudarskim vagonima pjanim od
alkoholnih pića, i bremenitim robom za crnu pijacu.
I praćenim neprestanom vatrom
psovki
Oh Bože!
iz čijeg teksta je,
srećom,
moj brat Fuad 'Alî,
Amerikanac,
neka mu Bog oprost!
mogao razumjeti samo Božije ime.

Ostalo je bilo jasno iz konteksta.

Ali ja ne znam njihov jezik!
pokuša možda utješiti sama sebe,
pristojan,
pobožan,
američki momak,
ja treba da imam *busnižan!*

Oni to samo slave svoga Svemogućeg dok ištu Njegovu
naklonost, a njihova gruba lica i ponašanje samo su posljedica
njihove neizrecive patnje.

Tako on otrpi, opet,
i zakoraci u grad Sarajevo.

Moderan tespih u rukama nabavljen za vrijeme hadždža u
Mekku koji broji na dodir prsta njegov beskonačni zikr
jedinom Vlasniku
života i kraja.

S torbom punom pisama-kruženje gradom,
tučenim dvadeset i četiri sata,
od skloništa do skloništa,
od ruševine do ruševine,
od doma do doma,
da ponovo oživi poharana lica,
on ne nađe teškim.
Ali da shvati kako nestadoše
već prvoga dana
sve one američke novčanice,
nije mogao.

Pa ipak zatraži od Boga da oprostí ovom narodu koji je
nepodnošljivo patio.

Saint Louiski darovatelji simpatije i novca
također će mu oprostiti.

On možda reče svome Bogu:
Ne, moj Stvoritelju u Čijoj ruci je

moje bivanje i moje ništa!
ja nisam došao ovdje radi ovih nekoliko
džeparoša i sitnih kradljivaca i lopuža sa crne pijace u čijim
rukama završava polovina humanitarne pomoći.

On, čiste duše, nije znao
da je druga polovina obično nestajala u
rukama
nekih

...

&

njihove vlastite rodbine

&

njihovih partnera

&

njihovih partnera vlastite familije

&

njihovih partnera vlastite familije strine i kućine.

Oprosti čitaoče zbog ove neprevodive
bosanske sintagme ljudske nepodopštine!

Nije važno!

reče moj brat Fuad,

ja još uvijek imam ostatak zemlje da posjetim,

ja imam svoj sveti cilj,

da zaštitim,

mojim brać...

Uskoro je sreće, i odmah se zaljubi.

Dražesna, drhtava gazela!

On otvoreno reče šta hoće,

ona bi voljna prihvatiti.

Ne!

kliknu mjesni hodža,

oholosti prepun,

okružen mjesnim dostojanstvenicima,

Ne moja šćeri!
Ja ti ne bih preporučio!
On je iz daleka!
On je stranac!
Ko išta zna o njegovoj obitelji,
i, osim toga,
on može onečistiti tvoju vjeru,
gle ga samo! ... šta taj Iranac radi s njim?
on je možda iste vjere...
dobro!
jest!
istina!
sve je to savršeno u redu!
iranska humanitarna hrana
i lijekovi
i odjeća
i sav taj ogromni novac za hadždž i kružna putovanja i
konferencije...
sve je to više no dobrodošlo!
a što se tiče vojne opskrbe?
oh! sušta istina!
da nije bilo iranskog oružja
ne bi bilo Bosne!
(Ko da brine za *čadori* iranske gospođe, koje
u to isto vrijeme
u Qomu,
tom oceanu znanja,
sakupljaju
sredstva za život
sa pijačnog otpada?!
Ko da mari što iranska mahdžuba ima da radi pola godine da
priušti *manto*, kakvog se njezina bosanska "sestra",
voleći više mini suknju,

oslobađa,
tog vladina poklona,
čim okonča svoju ratnu posjetu Mahdžubinoj
od cijeloga svijeta zatočenoj
državi?!

Koga briga što iranske mase ima da rade po svu godinu da bi
platile operacije za svoju opasno oboljelu djecu,
ili ima da prose, prose...?!

Ko bi ikad povjerovo da generali svetog *Sepe-a*,
osim časnih, probuđenih,
sada biju
usred Bosne
svoju drugu revoluciju?!

Sa sloganima novokomponiranim;
ne za Islâm, već Maslahât!
Sa novim ciljevima na umu:
1.000
zelenih
američkih
dolara
mjesečno;
što u Iranu čini njihov jednogodišnji prihod?!

I sve skupa,
sav taj ogromni bosanski račun da se plati iz iranskog
baytu'l-mâla.
To jest, narodnih fondova).

Sve je to sasma dobro,
zaključni mjesni hodža, nemajući ništa zajedničko sa poštovanim
Šejh Sirrijom,
Robom Svemilosnog,
Bog neka mu podari oprost!
osim isto nebesko plavetnilo ponad Fojnice.
Jednako bistro kao da nema razmaka od dvjesto godina izmeđuu

jednog hodže ovog doba neznanja,
i jednog stvarnog muslimanskog duhovnjaka iz vremena s 18 na
19 stoljeće,

Šejha Abdurrahmaana Sirrije
koji je napisao u zanosu:

*Kad bi uzzeo Gospod Svoju riječ od svega,
sve bi stvari izgubile svoj oblik;
postale nepostojanje.*

Ali,

dodade Fuadov nesuđeni ceremonijal-majstor vjenčanja,
nisu li nam govorili, bolan!

naši vođe,

toliko puta,

u toku zatvorenih stranačkih sjednica,
uzmimo od njih više no što je moguće,

a onda,

u pravo vrijeme,

borimo se protiv njih,

jer

oni kvare našu religiju?!

Jer, za razliku od nas, oni ne rade ništa drugo doli što grade
kule u zraku!

Reče Hasko Ispodrukaš,
tobož spasitelj moje domovine,
reče Džemko Džemi Lomni,
reče Nečko Poluumni.

O Hajdâr! pusti me plakati s tobom, oslonjenim o zid
medinskoga groblja
al-Bâqiah!

Lupajuće srce...

Da zaključim, izreče mjesni hodža,
neočekivano ovlašten
od koga?

da odluči o sreći djevojke za koju,
do tog odsudnog ratnog trena,
on apsolutno nije mario,
niti oni okolo njega:
Ja te nikad ne bih vlastitom rukom dao u brak nekom ko
vjeruje u
14 Savršenih...
Ja kažem Ne! i Ne! i Tačka!
Plasljiva gazela,
već smrtno ranjena
pobježe.
Tako i Fuad. Ali on za svakad.
Pravi bosanski mučenik,
neka mu Bog podari Svoj oprost,
i prihvati njegovu žrtvu!
Slomljen.
Da uprljam njezinu vjeru?
usprotivi se on tiho na svom putu nazad u Ameriku.
Kakvoj je uopće vjeri ona i bila poučena od strane njih, koji
sjede, kraljevski, u vrh svojih džamijskih niša i čekaju da im
ljudi dođu izraziti svoje strahopoštovanje?
Kao da im njihov Božiji Poslanik,
neka je blagoslov i mir na nj i na njegov čisti rod!
nije dao savršen primjer kako da,
hodajući ulicama i trgovima,
i pijacama,
i mješajući se s ljudima,
i bivajući gladan s njima,
i posjećujući ih kad su bolesni,
i braneći ih kad im se nanosi nepravda i kad su obespravljani,
i podržavajući ih kad su zatvarani, i mučeni,
kako ih zvati,
iz tmica, na svjetlo?!

Šta ona zna o Islamu osim svog muslimanskog imena, čak i za
što tako malo imade platiti svojom nevinošću?!

Ko im je povjerio da savjetuju izgublenu ranjenu srnu u kom
smjeru ići kad je njihovim vjerskim sudijama trebalo šest
mjeseci da odluče glede oboje: obeščašćenog bosanskog
ženskinja

i njihovih neželjenih beba; nevina ploda ovog rata najvećih
zločina?!

Zašto su čekali tako dugo?

Kao da Božja savršena vjera nije bila
objavljena prije 14 stoljeća,

kao da sve od tad ni jedna muslimanka nije bila silovana,
kao da im od Boga nije data moć rasuđivanja,

kao da Savršeni Božji Zakon nije bio živ već ponovo oživljen
tek u toku njihova zasjedanja,
kao da...

Djevojčice i žene ne treba kriviti!

oglasi svoju fetvu ondašnji bosanski re'is,
nakon dugih šest mjeseci.

A što se tiče beba, pa...,
bolje ih se odreći.

Kako?

Oh.....Bože!

I radi čega?

Da bi se prodavale po crnim pijacama mališana gdje ove
nedužne žrtve politike, psovke na Boga i alkohola stižu
obilježene,

kao ona afrička djeca,
na svojim čelima,
znacima:

ovo da preživi cijelo,
ovo samo putem svoga
srca,

ili bubrega,
ili mozga,
u tjelima bolesne djece
svjetskih bogatuna.
Plašljiva srna nestade.
Tako će i Fuad, ali on za svakad.
Zabrinuše se ko sam ja, i gdje bih je mogao odvesti!
Brinu li se jednako
kamo će biti odveden
onaj red obnaženih tijela što se šeće sarajevskom pistom,
podignutom od strane trgovaca ženskim mesom, radi natjecanja
za mis-svijeta.
U isto vrijeme kad smrtonosni udari bezbrojnih granata
uzimaju svoje masovne obroke.
A redovi i redovi bosanskih,
najljupkijih dječaka
pune
ko proljetno cvijeće mladu travu
groblja Nad-Kovači.
Sve do jučer njihov park s čijim su prastarim kamenim
stanarima
običavali igrati
nogometne utakmice:
"Doba života" protiv "Doba smrti".
Ili igre žmurke.
Fuad odluči ne trajati više.
Ali prije no što ode, za svagda, pokuša još jednom.
Reći, sve svoje boli, ravno u moje prste, koji sad pretvaraju
u pismo,
Bosanske
ratne
rime.
Čijih je

Alleluja
Hallelujah
Lâ ilâha illa`llâh
Fuad je to znao
i on bio
ton.

Posla mi faxirani poziv da ga posjetim u Saint Louisu.
Osiguravši sve u skladu sa zahtjevima američkog odjela za vize:
dobrostojeći sponzor,
američki veteran,
ugledna adresa,
telefon i fax,
razlog posjete,
sve...

"Koga god može da se tiče".
Momak koji je radio na američkom viza odjeljenju u Istanbulu,
moj i Fuadov zloduh,
nije smatrao da se tiče njega.

Vidi, ne izgleda li kao mačka?!
poput cukina laveža, smijeh nad fotografijom u bosanskoj
putovnici, dok je okreće prema svome kolegi.

Vi mi se činite kao izbjeglica!
reče u najvišem demokratskom stilu,
Mi vam nećemo izdati vizu! doda,
okrećući svoje lice puno prezira prema crnoj muslimanskoj
odjeći.

Istoj onoj koju je
ondašnji šef Odjeljenja
prije šest godina
osobno
pozvao unutra;
Vi mora da strašno patite u svojoj (socijalističkoj) zemlji!
Lijepo se provedite u Sjedinjenim državama!

Jednogodišnja viza za višekratni ulazak u Ameriku; u hladnom
ratu s komunizmom.

Ovo su neka druga vremena.

Komunistička avet potonula je u čaši,
neka druga avet luta zemaljskom kuglom;
duh đina Amerikanca Fuada 'Alia.

Koji je možda rekao svome Bogu:

Meni je sad dosta, moj Gospode!

Ja sam odratovao moje ratove,

oba, američki i bosanski,

i na smrt sam ranjen.

Ja sam odabrao biti s Tobom,

moj Vječni Gospodaru,

radije nego trčati za

kolik' jedan pogled više

ovim prelijepim ali prolaznim

Tvojim Stvaranjem.

Tako jedan saobraćajni udes odnese bosanskog mučenika,

i američkog,

Fuada 'Alia,

dok je sprava na pritisak prsta odbrojavala njegovo beskonačno
zazivanje Boga.

Neka on bude s blagošću primljen!

(Prijevod s engleskog originala
SARAJEVO ROSE/WAR RHYMES

Autor)